'मैयासाहेब' कथाको सङ्कथन विश्लेषण

शोधार्थी

सविना सिग्देल

क्याम्पस क्रमाङ्क र शैक्षिक सत्र :४२ (२०७५/०७६)

त्रि.वि.दर्ता नं. : ९-२-४६६-२१-२०१४

चौथो सत्र परीक्षा क्रमाङ्क र वर्ष : ७४२१८०१४ (२०७६)

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्काय, नेपालीभाषा शिक्षा विभागअन्तर्गत

स्नातकोत्तर तह (एम.एड) चौथो सत्रको नेपा.शि ५४४ को

प्रयोजनका लागि प्रस्तुत शोधपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

जनता बहुमुखी क्याम्पस

शिक्षाशास्त्र सङ्काय

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

इटहरी,सुनसरी

वि.सं : २०८० / इ.सं : २०२३

प्रतिबद्धता पत्र

प्रस्तुत शोधपत्र मेरो मौलिक र प्रयोगात्मक अनुसन्धान हो । शोधपत्रको कुनै अंशसमेत मैले कहिँकतैबाट हुबहु नक्कल गरेको होइन । आवश्यकता अनुसार सन्दर्भ र स्रोत खुलाई पूर्वकार्यको प्रयोग गरिएको छ । कही कतैबाट हुबहु नक्कल गरेको प्रमाणित भए त्यसबाट आउने परिणामहरूको समेत सामना गर्नेछु ।

शोधार्थी

सविना सिग्देल

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
Tribhuvan University
जनता बहुमुखी क्याम्पस
Janta Multiple Campus
इटहरी, सुनसरी, नेपाल
Itahari, Sunsari, Nepal
स्थापित : २०४५
(त्रिभुवन विश्वविद्यालय व्यवस्थापन, मानविकी तथा शिक्षाशास्त्र सङ्काय सम्बन्धन प्राप्त)
(QAA Certified)
☎०२५-५८१३००
FAX: ०२५-५८००६४

प.सं.
च.नं.

मितिः

शोध निर्देशकको सिफारिस

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय जनता बहुमुखी क्याम्पस नेपाली शिक्षा विभागअन्तर्गत एम.एड.चौथो सत्रकी विद्यार्थी सविना सिग्देलले नेपा.शि.(५४४) पाठ्यांशको प्रयोजनार्थ प्रस्तुत *मैयासाहेब कथाको सङ्कथन विश्लेषण*शीर्षकको शोधपत्र मेरा निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । प्रस्तुत शोधपत्र सम्बन्धित तहका निमित्त उपयुक्त भएकाले आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

मिति :

....

नवीनकुमार शर्मा

शोध निर्देशक

जनता बहुमुखी क्याम्पस

इटहरी,सुनसरी

नेपाली भाषा शिक्षा विभाग

कृतज्ञता ज्ञापन

'मैयासाहेब' कथाको सङ्कथन विश्लेषण शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय स्नातकोत्तर तह नेपाली भाषा शिक्षा विभागअन्तर्गत चौथो सेमेस्टरको नेपाशि ५४४ पाठ्यक्रमको प्रयोजनार्थ तयार पारिएको छ । उपर्युक्त शीर्षकको शोधप्रस्ताव स्वीकृत गरी शोधकार्य गर्ने अवसर प्रदान गर्ने नेपाली भाषा शिक्षा विभाग र यस शोधकार्यको शीर्षक छनोट देखि लिएर सामग्री सङ्कलन, लेखन र परिमार्जनका साथै पूर्णता प्राप्त गरुन्जेलको समयमा आफ्नो अमूल्य समय खर्चेर अनेकौ व्यस्तताहरू हुँदाहुँदै पनि समुचित मार्ग निर्देशन गर्नुहुने मेरा शोधनिर्देशक आदरणीय गुरु नवीनकुमार शर्माप्रति म हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछ । प्रस्तुत शोधपत्रलाई व्यवहारमा उतार्न उपयुक्त वातावरण प्रदान गर्दै उपयुक्त प्रशासन र विभागीय स्वीकृति प्रदान गर्नुहुने नेपाली भाषा शिक्षा विभागका विभागीय प्रमुख मदनराज बराल, विभागीय सदस्य तीर्थप्रसाद भट्टराई तथा आदरणीय गुरु डा. टोलनाथ काफ्ले, जनता बहुमुखी क्याम्पसका क्याम्पस प्रमुख प्रा. डा. गीता अधिकारी लगायत शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षा विभागतर्फका सम्पूर्ण गुरुहरूप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । शिक्षा आर्जनमा हौसला प्रदान गर्दै मेरो जीवनको हरेक क्षेत्रमा अविछिन्न सफलताको कामना गर्दै उच्च शिक्षाको विशिष्ट स्तरमा पुयाउने मेरो जन्मदाता पूजनीय मातापिता देबी/हेमराज सिग्देल, कर्म मातापिता इन्दिरा/स्व. भूपेन्द्र राज रेग्मी प्रति उच्च सम्मान सहित स्मरण तथा सम्मान भाव ब्यक्त गर्दछु ।साथै जटिल परिस्थिति र कार्य व्यस्तताका बावजुद पनि विशेष सहयोग गर्नुहुने मेरो श्रीमान् शक्तिराज रेग्मी र मेरी साथी संजिता प्याकुरेल प्रति आभार सहित धन्यबाद भाव प्रकट गर्दछु। मेरो अध्ययनलाई सफल पार्नका लागि प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग गर्नुहुने व्यक्तिलाई पनि धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

शोधपत्र डिजाइन गरी शोधकार्यलाई पूर्णता प्रदान गर्न सहयोग गर्नु हुने इसा साईवर सेन्टरका प्रो. दीपक खनाल प्रति कृतज्ञ छु । यसैगरी सहयोगीको भूमिकामा रहनु हुने सम्पूर्ण सहयोगी मनहरूमा एकमुष्ट आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु । अन्त्यमा प्रस्तुत शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि नेपाली भाषा शिक्षा विभाग, जनता बहुमुखी क्याम्पस, इटहरी सुनसरीमा पेश गरेकी छु ।

शोधार्थी

सबिना सिग्देल

शोधसार

शोधशीर्षक : मैयासाहेब कथाको सङ्कथन विश्लेषण

शोध निर्देशक : नवीनकुमार शर्मा

क्याम्पस विभाग : जनता वहुमुखी क्याम्पस, इटहरी, सुनसरी, नेपाल शिक्षा विभाग

शैक्षिक वर्ष : २०७५/२०७६

पृष्ठ सङ्ख्या : १०१

अध्याय सङ्ख्या : पाँच

समस्या कथन

प्रस्तुत शोधको मूल समस्याका रूपमा सङ्कथन विश्लेषणको सैद्धान्तिक अवधारणाका सापेक्षतामा 'मैयासाहेबको कथामा' प्रयुक्त सम्बद्धक र सम्बद्धनको पहिचान र विश्लेषण गर्दै कथामा तिनीहरूको भूमिका केलाइएको छ।

उद्देश्य

प्रस्तुत अध्ययन निम्नलिखित उद्देश्यहरूमा केन्द्रित रहेको छ :'मैयासाहेब' कथामा प्रयुक्त सम्बद्धकको अध्ययन गर्नु,प्रस्तुत कथामा प्रयुक्त सम्बद्धकहरूको पहिचान र विश्लेषण गर्नु,

शोधविधि

प्रस्तुत शोधपत्र पाठ्यपुस्तकसँग सम्बन्धित भएकाले प्रस्तुत शोधमा पुस्तकालयीय अध्ययन विधिको प्रयोग गरिएको छ।

निष्कर्ष

प्रस्तुत शोधमा कथाकार भवानी भिक्षुद्वारा लिखित मैया साहेबको कथा शीर्षात्मक कथाको सङ्कथन, विश्लेषण गरिएको छ। प्रस्तुत पाठलाई अनुच्छेदगत रूपमा वर्गीकरण गरी त्यहाँ रहेका सम्बन्धकहरूको पहिचान र विश्लेषण गरिएको छ। उल्लेखित पाठ भित्र भाषिक जोर्नी वा सम्बद्धकको रूपमा स्थानिक, कालिक, सार्वनामिक, निपात, संयोजक, विपरितार्थी पुनरावृत्ति सम्बद्धकले अभिव्यक्तिलाई शिलशिलावद्ध रूपमा जोड्ने काम गरेको छ।

विषयसूची

पृष्ठसङ्ख्या

अध्यायएक-शोध परिचय

पृष्ठभूमि	१
समस्याकथन	३
अध्ययनका उद्देश्य	३
अध्ययनको औचित्य र महत्त्व	३
अध्ययनको सीमाङ्कन	४
परिभाषिक पद/पदावली	४
शोधपत्रको रूपरेखा	५

अध्याय दुईः सैद्धान्तिक कार्यको पुनरावलोकन

पूर्वकार्यको समीक्षा तथा सैद्धान्तिक धारणात्मक संरचना	६
सम्बन्धित कार्यको समीक्षा	८
पूर्वकार्यको उपयोगिता	१४
सैद्धान्तिक / धारणात्मक संरचना	१५
सैद्धान्तिक अवधारणा	१५
धारणात्मक संरचना	२०

अध्याय तीनः अध्ययनको विधि र प्रक्रिया

अध्ययनको विधि र प्रक्रिया	२१
अध्ययनको संरचना	२१
जनसङ्ख्या र नमुना	२१
तथ्याङ्कको स्रोत	२१
प्राथमिक स्रोत	२१
द्वितीयक स्रोत	२१
तथ्याङ्क सङ्कलन प्रक्रिया	२२
तथ्याङ्कको परीक्षण	२२

अध्यायः चारव्याख्या तथा विश्लेषण

मैयासाहेब कथाकोप्रथम वाक्यहरूको बीचमा प्रयुक्त सम्बद्धकको

पहिचान र विश्लेषण २३
निर्धारित कथाको दोस्रो अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण २४
निर्धारित कथाको तेस्रो अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण २६
निर्धारित कथाको चौथो अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण २८
निर्धारित कथाको पाँचौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचांन र विश्लेषण २९
निर्धारित कथाको छैठौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ३२
निर्धारित कथाको सातौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ३४
निर्धारित कथाको आठौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ३६
निर्धारित कथाको नवौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ३७
निर्धारित कथाको दसौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ४०
निर्धारित कथाको एघारौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ४१
निर्धारित कथाको बाह्रौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ४३
निर्धारित कथाको तेह्रौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ४५
निर्धारित कथाको चौधौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ४९
निर्धारित कथाको पन्ध्रौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ५२
निर्धारित कथाको सोह्रौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ५२
निर्धारित कथाको सत्रौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ५४
निर्धारित कथाको अठारौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ५६
निर्धारित कथाको उन्नाइसौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ५९
निर्धारित कथाको बीसौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ६३
निर्धारित कथाको एक्काइसौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ६४
निर्धारित कथाको बाइसौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ६७
निर्धारित कथाको तेइसौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ६८
निर्धारित कथाको चौबीसौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ७०
निर्धारित कथाको पच्चीसौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ७४
निर्धारित कथाको छब्बीसौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ७६
निर्धारित कथाको सत्ताइसौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ७८
निर्धारित कथाको अठ्ठाइसौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ७९

निर्धारित कथाको उन्तीसौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ८१
निर्धारित कथाको तीसौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ८२
निर्धारित कथाको एकतीसौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ८४
निर्धारित कथाको बत्तिसौँअनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ८६
निर्धारित कथाको तेत्तीसऔ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ८८
निर्धारित कथाको चौतिसऔ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ८९

अभ्याय पाँच : सारांश, निष्कर्ष र उपयोगिता

सारांश ९१
निष्कर्ष ९१
सुझावहरू ९१
उपयोगिता ९२
नीतिगत तह ९२
कार्यान्वयन तह ९२
भावी अनुसन्धान पक्ष ९३

सन्दर्भसूची

व्यक्तिवृत्त

व्यक्तिवृत्त

तालिका सूची

विषय **पृष्ठ सङ्ख्या**

तालिका १ निर्धारित कथाको पहिलो अनुछेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण २३

तालिका २ नर्धारित कथाको दोस्रो अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण २५

तालिका ३ निर्धारित कथाको तेस्रो अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण २७

तालिका ४ निर्धारित कथाको चौथो अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण २९

तालिका ५ निर्धारित कथाको पाँचौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचांन र विश्लेषण ३०

तालिका ६ निर्धारित कथाको छैठौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ३३

तालिका ७ निर्धारित कथाको सातौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ३५

तालिका ८ निर्धारित कथाको आठौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ३७

तालिका ९ निर्धारित कथाको नवौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ३८

तालिका १० निर्धारित कथाको दसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ४०

तालिका ११ निर्धारित कथाको एघारौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ४१

तालिका १२ निर्धारित कथाको बाह्रौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ४४

तालिका १३ निर्धारित कथाको तेह्रौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ४६

तालिका १४ निर्धारित कथाको चौधौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको
पहिचान र विश्लेषण ५०
तालिका १५ निर्धारित कथाको पन्ध्रौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको
पहिचान र विश्लेषण ५२
तालिका १६ निर्धारित कथाको सोह्रौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको
पहिचान र विश्लेषण ५३
तालिका १७ निर्धारित कथाको सत्रौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको
पहिचान र विश्लेषण ५४
तालिका १८ निर्धारित कथाको अठारौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको
पहिचान र विश्लेषण ५७
तालिका १९ निर्धारित कथाको उन्नाइसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको
पहिचान र विश्लेषण ६०
तालिका २० निर्धारित कथाको बीसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको
पहिचान र विश्लेषण ६३
तालिका २१ निर्धारित कथाको एक्काइसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको
पहिचान र विश्लेषण ६५
तालिका २२ निर्धारित कथाको बाइसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको
पहिचान र विश्लेषण ६७
तालिका २३ निर्धारित कथाको तेइसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको
पहिचान र विश्लेषण ६९
तालिका २४ निर्धारित कथाको चौबीसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको
पहिचान र विश्लेषण ७१
तालिका २५ निर्धारित कथाको पच्चीसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको
पहिचान र विश्लेषण ७४
तालिका २६ निर्धारित कथाको छब्बीसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको
पहिचान र विश्लेषण ७७
तालिका २७ निर्धारित कथाको सत्ताइसौं अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको
पहिचान र विश्लेषण ७८

तालिका २८ निर्धारित कथाको अठ्ठाइसौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ७९
तालिका २९ निर्धारित कथाको उन्तीसौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ८१
तालिका ३० निर्धारित कथाको तीसौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ८३
तालिका ३१ निर्धारित कथाको एकतीसौँ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ८५
तालिका ३२ निर्धारित कथाको बत्तिसौँअनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ८७
तालिका ३३ निर्धारित कथाको तेत्तीसऔ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ८८
तालिका ३४ निर्धारित कथाको चौतिसऔ अनुच्छेदमा प्रयुक्त सम्बद्धकको पहिचान र विश्लेषण ८९

संक्षिप्त रूप

इ.सं.	- इस्वी सम्वत्
क्र.स	- क्रम सङ्ख्या
त्रि.वि	- त्रिभुवन विश्वविद्यालय
वि.स	- विक्रम सम्वत्
वि. प्र	- विभागीय प्रमुख
डा.	- डाक्टर
कि. वि	- कियाविशेषण